

Respons

Irak: Internt fordrevne i Bagdad

- Generelt om situasjonen for de internt fordrevne – hvem er de, hvor bor de og hvem bor i leire?
- Arbeidsmarkedet – har noen lettere for å få arbeid enn andre?
- Humanitære forhold
- Tvangsrekruttering til ikke-statlige væpnede grupper
- Fremtidsutsikter

Bakgrunn

På tampen av 2013 steg konfliktnivået i Irak. Dette skjedde etter at den irakiske hæren slo hardt ned på demonstranter i Ramadi, som lenge hadde klaget på myndighetenes marginalisering av den arabiske sunni-befolkningen. Tilsvarende hadde skjedd i Hawija i april samme år. Sunnienes misnøye beredte grunnen for Den islamske statens (IS) maktøvertakelse i Mosul og andre områder i Sentral-Irak sommeren 2014. Som følge av dette har rundt 3,2 millioner mennesker flyktet fra sine hjem til andre steder i landet. Bagdad er den provinsen med flest internt fordrevne flyktninger. Om lag 598 000 internt fordrevne befinner seg nå i Bagdad, hvilket utgjør 18 % av det totale antallet som har flyktet internt i landet siden januar 2014 (IOM 2016b).

Provinsmyndighetene i Bagdad har i over ett år praktisert innreiserestriksjoner for sunnimuslimer som kommer fra provinser der IS holder til. I praksis har det spesielt rammet internflyktninger fra Anbar. Restriksjonene innebærer krav om en lokal sponsor i Bagdad som kan bevitne kjennskap til personen som ønsker innreise til byen (UNHCR 2015b; Landinfo 2015). Dette skaper naturligvis problemer for personer uten nettverk i byen, og har medført at det er blitt satt opp leire i utkanten av Bagdads grenser, innenfor Anbar provins.

Hvem er de?

De aller fleste internt fordrevne i Bagdad kommer fra Anbar (68 %), og dernest fra Salah al-Din (11 %), Ninewa (9 %) og andre områder i Bagdad (7 %) (IOM 2016b). Resten kommer hovedsakelig fra Diyala (3 %), Babylon (1 %) og Kirkuk (<1 %).

Respons **Irak: Internt fordrevne i Bagdad**

De internt fordrevne har i hovedsak kommet i fire bølger. Den første bølgen kom før juni 2014 og hadde sammenheng med opptøyene i Anbar etter hærens håndtering av demonstrantene i desember 2013. Den andre bølgen startet i juni/juli samme år og kom som følge av IS' overtakelse av Ninewa, Anbar og Tikrit i Salah al-Din provins. Den tredje bølgen kom etter at den USA-ledede koalisjonen startet å bombe IS-mål fra august 2014, mens den fjerde har kommet etter april 2015 som følge av harde kamper mellom den irakiske hæren og IS i Tikrit og Ramadi, provinshovedstaden i Anbar. Ramadi ble overtatt av IS i mai 2015, men ble nylig gjenerobret av hæren.

Kun en fjerdedel av de internt fordrevne i Bagdad kom i de to første bølgene (IOM 2016b). Resten har kommet etter august 2014, de fleste etter april 2015 (39 %).

Ifølge tall fra august 2015 er over halvparten (58 %) av de internt fordrevne i Bagdad under 18 år (IOM 2015a). Ellers er det en relativt jevn kjønnsfordeling blant de internt fordrevne i Bagdad, kun med en marginal overvekt av kvinner.

Hvor bor de?

De internt fordrevne er spredt over hele byen, men den største andelen bor i bydelene Khark, Abu Ghraib og Mahmoudiya. Abu Ghraib er et sunnidominert distrikt som ligger opp mot grensen til Anbar, og er derfor et naturlig tilfluktsted for dem som flykter fra derfra.

Ifølge IOM (2016b), som overvåker internfluktsituasjonen i Irak, leier majoriteten av de internt fordrevne i Bagdad husvære. En annen stor andel (42 %) bor hos vertsfamilier, som oftest slektninger (Tabell 1). Kun drøyt 2 % bor i leire. Resten har søkt tilflukt i bygg eller innretninger som ikke er ment å være boliger, bl.a. religiøse lokaler, skoler, hotell, uferdige bygg eller andre uformelle lokaler. Bomønsteret er ikke statisk. Folk flytter på seg i søken etter arbeid og som følge av endringer i privat økonomi.

Tabell 1. Type bolig for internt fordrevne i Bagdad per januar 2016.

Husvære	Individer
Leier husvære	306 312 (51 %)
Vertsfamilie	245 364 (42 %)
Uformelt husvære	19 392 (3 %)
Leir	14 136 (2 %)
Religiøst lokale	6336 (1 %)
Uferdige bygg	3234
Skole	1794
Hotell	1134
Annet	210
Ukjent tilholdssted	42
Totalt	597 954

Kilde: IOM 2016b

Hvem bor i leire?

Det finnes formelle og uformelle leire, spredt over hele byen. De formelle driftes av internasjonale eller lokale organisasjoner eller av myndighetene i Bagdad. Ifølge CCCM Cluster, en sammenslutning av flere hjelpeorganisasjoner ledet av IOM og UNHCR som bistår internt fordrevne flyktninger¹, fantes det per desember 2015 15 formelle leire, én leir under oppføring og ni uformelle innretninger, som religiøse bygg, skoler og lagerbygg i Bagdad. Flere av leirene huser folk fra samme områder eller samme provins, som for eksempel internt fordrevne fra Anbar. En annen leir, Zayouna camp, huser kristne familier (525 personer) fra Ninewa (IOM 2016a). De fleste leirene ligger i Khark og Mahmoudiya (CCCM Cluster 2015)

Det har blitt etablert nye leire det siste halve året som følge av ny tilstrømming fra Anbar, men behovet er langt større enn tilbudet. Ifølge CCCM Cluster (2015) huser de fleste leirene langt flere enn de er dimensjonert for.

Ifølge UNHCR (2015a) er det familier som ikke har råd til å leie husvære, som søker seg til leirene. Men siden de fleste leirene er fulle, så opererer de med ventelister.

Arbeidsmarkedet

Som landets hovedstad og største by, har Bagdad det største arbeidsmarkedet i landet.

En studie fra Kurdistanregionen over flyktnings og internt fordrevnes muligheter til å skaffe seg arbeid, viser at de fleste får jobb via uformelle kanaler (DRC 2014). Arbeidsgivere tenderer å bekjentgjøre ledige stillinger blant familie og venner, og det er sjeldent at ledige jobber annonseres på det åpne markedet. Nettverk er derfor viktig for å skaffe seg arbeid. Det er mye som tyder på at dette fungerer på samme måte over hele landet (Abu Zeed 2015).

I tillegg til utstrakt nepotisme er korrupsjon en faktor i arbeidsmarkedet. Det skal ikke være uvanlig å betale bestikkelser for å få seg en jobb. En nyutdannet mann med Master i pedagogikk uttalte til Al-Monitor i februar 2015 at han hadde betalt \$3000 for en lærerjobb (Abu Zeed 2015).

Landinfo har ikke funnet noen statistikk på arbeidsdeltakelse blant internt fordrevne i Bagdad, og det er derfor vanskelig å angi hvor mange som lykkes i å skaffe arbeid. Arbeidsledigheten i Irak er på ca. 16 %. Det at over halvparten angir at mangel på jobb er den største utfordringen de har som internt fordrevne, viser at dette er krevende (IOM 2015a). Blant disse sier 60 % at det finnes jobber i Bagdad, men at de mangler den rette kompetansen for å få jobb. Dette kan bety at det faktisk er jobber for kvalifiserte personer. En fjerdedel av dem som sier at mangel på arbeid er den største utfordringen de har, er imidlertid av den oppfatning at det ikke finnes jobber (IOM 2015a).

Sannsynligvis er det lettere å skaffe seg jobb i uformell sektor enn i formell sektor, men dette er også mer sårbart og gir lavere uttelling enn en jobb i formell sektor. Stor tilstrømning av internt fordrevne til Bagdad gjør at tilbudet av arbeidskraft er større enn etterspørselen.

¹ CCCM Cluster har som oppgave å sikre effektiv styring og koordinering av den humanitære bistanden som gis til internflyktninger i formelle og uformelle leire. CCCM er en forkortelse for Camp Coordination and Camp Management.

En annen utfordring noen av de internt fordrevne møter, er at de ikke kan få jobb fordi de mangler ID-kortene sine (UNHCR 2015c). Uten identitetspapirer kan de ikke få tilgang til offentlige tjenester eller arbeid.

Har noen lettere for å få jobb enn andre?

Gitt den utbredte nepotismen i arbeidslivet, vil det gjerne være slik at en arabisk sjiamuslimsk arbeidsgiver tilsetter en med samme etniske og religiøse bakgrunn som seg selv. Likeledes vil en arabisk sunnimuslimsk arbeidsgiver tendere til å gjøre det samme. Minoritetene sliter med å få jobb i det offentlige nettopp fordi det er få arbeidsgivere eller sjefer som tilhører deres gruppe. Mønsteret er mer eller mindre det samme i privat sektor. Man sørger i stor grad for sine egne i ansettelse.

Humanitære forhold

De humanitære forholdene for internt fordrevne i Bagdad avhenger naturlig nok av den enkelte families ressursituasjon. Personer med egen inntekt og bolig har langt større forutsetninger for å klare seg bra enn arbeidsledige som ikke har slektninger de kan bo hos, eller penger til å leie husvære.

Støtten til internt fordrevne i Bagdad består i hovedsak av *ad hoc*-basert bistand fra internasjonale og lokale organisasjoner til de mest sårbare. Det offentlige bidrar imidlertid med en engangsutbetaling per familie pålydende 1 million irakiske dinarer (NOK 6000) til alle som registrerer seg hos Departementet for Forflytning og Migrasjon.² Dertil får alle familier sin månedlige matrasjon gjennom PDS-systemet (Public Distribution System).

Internt fordrevne som bor i leir, får til en viss grad dekket sine basisbehov som tak over hodet og nødvendig mat. Likevel er forholdene i leirene generelt vanskelige. De er preget av trangboddhet, strøm- og vannmangel og manglende helsetjenester. Slike forhold bidrar til spredning av sykdommer. Kolera har brutt ut flere steder i landet, også i Bagdad.

Noen av leirene er imidlertid i bedre forfatning enn andre. I november 2015 meldte UNHCR (2015b) at de hadde oppgradert standarden i 800 boenheter i seks ulike bosettinger i Bagdad. Dette ga et bedre og tryggere botilbud til 4 800 internt fordrevne personer.

Størst utfordringer har de som bor i såkalt kritisk husvære, som moskeer, skoler eller andre bygg som ikke egner seg som bolig. Denne gruppen faller ikke systematisk inn under myndighetenes eller veldedige organisasjoners omsorg. Denne gruppen er også utsatt for å bli bortvist fra områdene de har søkt tilflukt i (OCHA 2015a). På grunn av plassmangel får kun få av disse tilbud om alternativ bosetting i leire.

Det er vanskelig å si noe generelt om de humanitære forholdene for internt fordrevne som bor hos slektninger eller leier bolig, da dette vil variere i stor grad. Man kan likevel gå ut fra at mange av disse internflyktningene sliter med flere av de samme problemene som leirbefolkningen. Det kan bli trangt om plassen i private boliger, og den offentlige vannforsyningen har store mangler også i Bagdad. Man er avhengig av å kjøpe flaskevann for

² Det har blitt rapportert om irregulariteter knyttet til denne ordningen, og Landinfo kan ikke si med sikkerhet at alle internt fordrevne familier får utbetalt denne summen (IRIN 2014).

å møte behovet. Tilværelsen blir naturlig nok vanskeligere over tid ettersom man tærer på de ressursene man hadde før flukten.

Vanskelige humanitære forhold kan være årsaken til at nesten alle de internt fordrevne som IOM har fulgt opp, ønsker å returnere til sine hjemsteder.

FN-organisasjonen OCHA (2015b) meldte i november 2015 at ressurstilgangen til FNs bistandsorganisasjoner var langt mindre enn behovet. FN hadde kun mottatt 44 % av det beløpet (\$498 millioner) de hadde bedt om i sin anmodning om humanitær bistand (Humanitarian Response Plan) for juli-desember 2015.

Tvangsrekruttering til ikke-statlige væpnede grupper

Det er lite som tyder på at det pågår tvangsrekruttering til væpnede grupper i Bagdad. Mange av de ikke-statlige væpnede gruppene i Bagdad opererer nå i samarbeid med den irakiske hæren under paraplyen *Hashd al-Shaabi*, eller «folkelige mobiliseringsenheter» – på engelsk Popular Mobilisation Units (PMU)³. Disse mobiliseringsenhetene består i realiteten av ulike sjiamilitser, men statsminister Abadi har erklært at de nå er en del av landets forsvar (Mansour 2015). Etter at storayatolla Ali al-Sistani i juni 2014 oppfordret irakiske borgere til å bevæpne seg for å forsvare landet mot IS, har rekrutteringen til PMU vært enorm. Rekrutteringen har naturlig nok vært sterkest blant arabiske sjiamuslimer, men også andre etniske og religiøse grupper har meldt seg til tjeneste. Rekrutteringen er basert på frivillighet, men det er samtidig et visst press på familier til å bidra (Fick 2014; Chulov 2014).

I en by som kontrolleres av myndighetene, er det liten åpenhet om rekruttering til IS eller andre væpnede grupper som er i konflikt med irakiske myndigheter. Det er likevel vanskelig å se for seg at unge menn rekrutteres til IS eller andre opprørsgrupper med tvang, da risikoen for at operasjoner og personer med tilknytning til disse gruppene vil bli avslørt. Man kan likevel ikke se bort fra at noen kan bli tvunget til å oppgi informasjon, eller på annen måte bistå IS i operasjoner, i frykt for represalier fra gruppens medlemmer. Dette har Landinfo imidlertid ikke noe konkret informasjon om.

Fremtidsutsikter

IOM har meldt om at det forekommer noe retur fra Bagdad til Anbar og Salah al-Din. Noen storstilt retur til Anbar provins vil antakelig ikke forekomme med det første, selv om irakiske styrker nylig har gjenerobret provinshovedstaden Ramadi. Det rapporteres om enorme ødeleggelser i byen, og en gjenoppbygging vil etter alt å dømme ta lang tid. IS har fortsatt kontroll over andre områder i Anbar, hvilket vanskeliggjør retur til disse stedene. Retur til Ninewa virker heller ikke nært forestående. På tross av noe retur, fikk Bagdad totalt sett en økning i antall internt fordrevne i november og desember 2015, ifølge IOM (2015b; 2016b).

³ Navnet ble først brukt sommeren 2014 som betegnelse på militsgrupper som etter oppfordring fra storayatolla Ali al-Sistani mobiliserte til kamp mot ISIL. For mer informasjon, se GlobalSecurity.org (2015) og Mansour (2015).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Abu Zeed, A. (2015, 24. februar). Bogus university graduates clog Iraqi job market. *Al Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/iraq-universities-higher-degrees-rise-unemployment.html> [lastet ned 19. januar 2016]
- CCCM Cluster, dvs. Camp Coordination and Camp Management Cluster (2015, 23. desember). *Iraq - CCCM Settlement Status Report from 24 November to 22 December 2015*. Bagdad: CCCM Cluster. Tilgjengelig fra https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/irq_cccm_settlement_status_report_20151222.pdf [lastet ned 19. januar 2016]
- Chulov, M. (2014, 12. mars). Controlled by Iran, the deadly militia recruiting Iraq's men to die in Syria. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/world/2014/mar/12/iraq-battle-dead-valley-peace-syria> [lastet ned 15. januar 2016]
- DRC, dvs. Danish Refugee Council (2014, desember). *Market Mapping and Analysis - Construction and Service-sector Labour Market Systems: A study of the opportunities in employment for Iraqi IDPs and Syrian Refugees - Kurdistan Region of Iraq, December 2014*. København: Danish Refugee Council. Tilgjengelig fra Reliefweb <http://reliefweb.int/report/iraq/market-mapping-and-analysis-construction-and-service-sector-labour-market-systems-study> [lastet ned 15. januar 2016]
- Fick, M. (2014, 11. juli). Underage fighters drawn into Iraq sectarian war. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/us-iraq-security-teenagers-insight-idUSKBN0FG1UG20140711#deogOI4wk4YPiHq.97> [lastet ned 19. januar 2016]
- GlobalSecurity.org. *Hashd al-Shaabi / Hashd Shaabi i / Popular Mobilisation Units / People's Mobilization Forces* (sist endret 3. januar 2016). Alexandria, VA: GlobalSecurity.org. Tilgjengelig fra <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/hashd-al-shaabi.htm> [lastet ned 8. januar 2016]
- IOM (2015a, 31. august). *Iraq - IOM Governorate Profile: Baghdad (August 2015)*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra Reliefweb <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-iom-governorate-profile-baghdad-august-2015> [lastet ned 19. januar 2016]
- IOM (2015b, desember). *Displacement Tracking Matrix, DTM Round 34 December 2015*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra <http://iomiraq.net/file/4046/download> [lastet ned 19. januar 2016]
- IOM (2016a, 12. januar). *IOM Iraq Focuses on Vulnerable Displaced, Minorities*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=5086:iom-iraq-focuses-on-vulnerable-displaced-minorities&Itemid=605&lang=en [lastet ned 19. januar 2016]

Respons Irak: Internt fordrevne i Bagdad

- IOM (2016b, 19. januar). *Displacement Tracking Matrix, DTM Round 36 January 2016*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra <http://iomiraq.net/file/4814/download> [lastet ned 19. januar 2016]
- IRIN (2014, 22. oktober). Corruption disrupts government aid to Iraq's displaced. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/100746/corruption-disrupts-government-aid-to-iraq-s-displaced> [lastet ned 20. januar 2016]
- Landinfo (2015, 30. oktober). *Irak: Sponsorordning for internflyktninger som ønsker å bosette seg i Bagdad*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/3242/1/3242_1.pdf [lastet ned 19. januar 2016]
- Mansour, R. (2015, 16. november). *From Militia to State Force: the Transformation of al-Hashd al-Shaabi*. Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace. Tilgjengelig fra <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=61986> [lastet ned 15. januar 2016]
- OCHA (2015a, 15. september). *Iraq: Humanitarian Crisis Situation Report No. 61 (9 – 15 September 2015)*. Bagdad: OCHA. Tilgjengelig fra Reliefweb <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-humanitarian-crisis-situation-report-no-61-9-15-september-2015-enarku> [lastet ned 20. januar 2015]
- OCHA (2015b, 8. november). *Humanitarian Bulletin Iraq, 16 October – 5 November 2015*. Bagdad: OCHA. Tilgjengelig fra https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/ocha_iraq_humanitarian_bulletin_16_october_-_5_november_2015.pdf [lastet ned 19. januar 2016]
- UNHCR (2015a, oktober). *UNHCR IDP Operational Update. 1-31 October 2015*. Bagdad: UNHCR. Tilgjengelig via Reliefweb <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-unhcr-idp-operational-update-1-31-october-2015> [lastet ned 19. januar 2016]
- UNHCR (2015b, 20. oktober). *UNHCR provides shelter to Iraqis uprooted by conflict in Anbar*. Bagdad: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/56263f809.html> [lastet ned 19. januar 2016]
- UNHCR (2015c, 30. november). *Iraq: UNHCR IDP Operational Update, 1 - 30 November 2015, 30 November 2016*. Bagdad: UNHCR. Tilgjengelig fra Refworld <http://www.refworld.org/docid/568d060d4.html> [lastet ned 6. januar 2016]

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.